

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 13. De præcepto Correctionis fraternæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

bere externa dilectionis internæ signa, qua aliis hominibus in communi exhibemus.

Sic ratiocinatur S. Thomas 2. 2. q. 25. a. 9. in O. Dicendum, inquit, quod effectus & signa charitatis ex interiori dilectione procedant, & ei proportionantur. Dilectio autem interior ad inimicum, in communi quidem est de necessitate præcepti absolute: in speciali autem est non absolute, sed secundum præparationem animi... Sic ergo dicendum est de effectu & signo dilectionis exterioris exhibendo: sunt enim quædam signa vel beneficia dilectionis, que exhibentur proximis in communi, putat cum aliquis orat pro omnibus fidelibus, vel pro toto populo, aut cum aliquod beneficium impendit aliquis tori communitat: & talia beneficia vel dilectionis signa inimicis exhibere, est de necessitate præcepti, &c.

At inquit. Præceptum obligans ad interioram dilectionem hominum in communi, est præceptum affirmativum, adquæ non obligat pro semper. Ergo possumus aliquando inimicos excludere ab interno dilectionis aëtu, quo alios homines diligimus in communi. Ergo possumus aliquando inimicos excludere à beneficio seu benevolentia signis, qua aliis hominibus exhibemus in communi. R. neg. conseq. Nam cum præceptum illud non urget, non tenemus absolute inimicos diligere in communi, sicut nec absolute tenemur alios homines in communi diligere. At ex hypothesi quod tunc eliciamus actum internum dilectionis proximorum in communi, si ab eo inimicos exclusimus, præceptum charitatis transgredimur, quia tunc eos non excludimus, nisi ex odio vel vindictæ affectu, qui pro tempore charitatis præcepto prohibitus est; & data quod hoc fiat per aliquem alium affectum indifferentem, adhuc peccamus contra charitatem, que tunc ad internam dilectionem inimicorum in communi non absolute, quidem, sed ex hypothesi obligat, & qui actu proximos alios in communi diligimus. Unde nego 2. conseq. Ex dictis.

Collige 1. hæc Christi verba Matth. c. 5. *Dilegit inimicos vestros, obligate ad actum internum dilectionis erga inimicos, in speciali, quidem, quando occurrit necessitas, & in communi extra casum necessitatis, quando scilicet alii in communi diligendi sunt, aut etiam absque obligatione diliguntur.* 2. Et ita hæc alia Christi verba eodem loco, *Benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persecutibus & calumniatibus vos, obligare ad benefacendum inimicos, & pro illis orandum, in speciali quidem in casu necessitatis, & extra casum necessitatis in communi, quando scilicet aliis hominibus benefacere, & pro eis orare in communi tenemur, aut etiam sine obligatione aliis hominibus in communi benefacimus, & pro eis oramus.* Docet hoc S. Thomas 2. 2. q. 83. a. 2. in O. *Necessitas est, inquit, ut in communibus nostris orationibus, quas pro aliis facimus, inimicos non excludamus.* Quod autem pro eis specialiter oramus, perfectionis est, non necessitas, nisi in aliquo casu speciali.

Quares, utrum homo teneatur salutare inimicum, & salutarem refutare.

R. hominem teneri ad salutandum inimicum, quando hoc necessarium est ad virandum scandalum, aut ad deponendum internum, actum odii, aut ad placandum inimicum, vel procurandum ut ipse odium deponat. Quia autem vel ad hæc omnia, vel saltem ad aliquid horum regulariter salutatio necessaria est, homo ad salutandum inimicum regulariter tenerit: quamvis salutare signum sit specialis benevolentia, adquæ per se loquendo, non magis inimicis, quam aliis hominibus debatur.

R. 2. hominem, quamvis non teneatur ex charitate omnem salutarem refutare, sed ad summum ad id ex quadam tantum urbanitatem generatur, tenebit tamen ex charitate ad refutandum inimicum salutantem, & aloquenti respondendum. Ratio est, quia in talibus circumstantiis, refutacionis & responsionis omissione est de se & ex natura rei significativa odii, adquæ de se & ex natura rei adversa-

Simonnet Theol. Tom. II.

tur charitati, & quidem graviter; nisi tamen attenta personarum & circumstantiarum conditione, signum sit tantum contemptus levis, vel levis cuiusdam indignationis, quo casu de se, & sublato scandalo, leviter tantum charitati repugnat.

Quares, quando & quomodo ex charitate teneatur homo ad remittendam injuriam inimico?

R. 1. hominem teneri ex charitate ad remittendam interius injuriam, seu ad omne odium interius depонendum, quod pertinet illud Christi Matth. c. 6. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimisit & vobis Pater vester celestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimisit vobis peccata vestra.

R. 2. ad externam amicitiae signa inimico exhibenda, per se loquendo, hominem non teneri ex charitate, nisi in casu necessitatis, aut cum inimicus veniam petat. Ratio est, quia charitas per se non obligat ad hæc signa inimico exhibenda; nisi cum obligat ad eum specialiter & singulariter diligendum. Atqui charitas non obligat ad inimicum specialiter & singulariter diligendum, nisi in casu necessitatis, aut cum veniam petat. Ergo, &c.

Major pater ex terminis. Minor vero probatur ex S. Thoma 2. 2. q. 83. a. 8. in O. *Diligere*, inquit, *inimicos in generali, est in præcepto; in speciali autem non est in præcepto, nisi secundum præparationem animi; ut scilicet homo esset paratus etiam specialiter inimicum diligere, & eum juvare in necessitatibus articulo, vel si veniam pateret.* Externa igitur amicitiae signa inimico exhibere, cum nec occurrit necessitas, in qua juvandus sit, nec ipse veniam petat, in consilio est non in præcepto, nec necessitatis est, sed perfectionis.

R. 3. hominem non teneri ex charitate ad condonandam satisfactionem convenientem injuria accepta, quantumvis ad injuriam ipsam interius, interius odium deponendo, vel etiam exterioris, cum venia petatur, externa reconciliationis signa exhibendo remittendam, teneatur ex charitate. Ratio est, quia qui injuriam passus est, ius habet ad congruam satisfactionem, & jus illud per legitimam potestatem prosequi potest, & petere ut sibi restituantur bona externa, honor, fama, &c. prout in bonis externis, honor, fama, laetus fuit. Hic tamen aliqua sunt observanda, ne violetur charitas. 1. Ut ex animo remittatur injuria, & nihil sit ex affectu vindictæ. 2. Ut reiustiam ad prudentium arbitrium satisfactionem offerenti, lis non intendatur, nisi poena aliqua, per sententiam Judicis infligenda, ad bonum commune requiratur. 3. Ne reus, levius, danino, a le illato, cogatur satisfacere cum gravi suo detimento. 4. Ne reus, postquam satisfecit quantum potuit, amplius urgeatur ut faciat quod non potest, nisi tamen ulterius, propter bonum commune, justè ab eo qui laetus est, intendi possit, ut poena aliqua reo infligatur propter commissum delictum.

ARTICULUS XIII.

De præcepto correctionis fraterue.

Duplex est correctio proximi: una judicialis, & altera charitativæ. Prima pertinet ad iustitiam vindicativam, & sit per authoritatem publicam tendit, que saltem præcipue in ejus, qui corrigitur, castigationem & penam, propter bonum commune. Secunda pertinet ad misericordiam, qua vel non est virtus distincta à charitate, vel potius virtus est intimè cum charitate conjuncta. Finis ejus est illius qui corrigitur bonum & emendatio, & de ea multa queruntur. 1. Utrum sit in præcepto: 2. Utrum sit in præcepto graviter obligat: 3. Quænam sit ejus materia: 4. Quando & cum quibus circumstantiis hoc præceptum obligat: 5. Quas personas & ad quos corrigitur obligeat: 6. Denique, utrum obligat ad servandum ordinem aliquem in correctione. Quibus omnibus satisfiet sequentibus Responsionibus.

P. 2. Res.

RESPONSI O I.

Datur præceptum de correctione fraterna.
Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Christus Matth. cap. 18. dicit: *Si peccaverit in te (hoc est, coram te) frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum.* Hoc autem verbum, Corripe, manifestè præceptum sonat, & præceptivum esse docent communiter Jurisconsulti & Doctores scholastici cum S. Thoma 2. 2. quæst. 33. art. 2. Præceptum hoc inculcat variis locis. Apostolus, ad Galat. cap. 6. *Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto ... hujusmodi intruere in spiritu lenitatis.* 1. ad Thess. cap. 5. *Corripite inquietos.* Et 2. ad corf. cap. 3. *Si quis non obedit verbo nostro ... nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.*

Prob. 2. Ex S. Augustino, qui fraterna correctionis obligationem luculentè exprimit serm. 16. de verbis Domini, ubi hæc habet: *Qui passus est (injuriam,) quid debet? Quod andivimus hodie;* Si peccaverit in in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. *Si neglexeris, peior es ... Tu vulnus fratrii tui contemnis? tu cum vides perire, & negligis? Peior es tacendo, quam ille conviciando.*

Prob. 3. Quia actus misericordia tam sunt in præcepto, quam actus charitatis erga proximum, cùm tam sint necessarii. Atqui correctio fraterna est actus misericordia: misericordia enim est miseria proximi succurrere; & per correctionem fraternam miseria proximi succurratur. Ergo correctio fraterna est in præcepto. Quod confirmatur a pari: nam teneatur subvenire proximo patienti necessitatem corporalem, quod sit per eleemosynam. Ergo pariter, imò & multò magis teneatur subvenire proximo patienti necessitatem spiritualem, quod sit per fraternam correctionem.

At inquietus. Cùm proximus necessitatem spiritualem patitur, potest sibi ipse subvenire: habet enim libertatem & gratiam saltem ad orandum, adeoque potest orando ulteriorem gratiam impetrare, quamvis, si velit, se ipse emendabit. *R.* hominem in necessitate spirituali existentem, absoluere quidem posse sibi subvenire, sed hoc aliquando difficultimum esse, & lepe futurum esse ut hac potestate usus non sit, nisi per fraternam correctionem adjuvetur. Unde correctio fraterna proximo spiritualem necessitatem patienti moraliter necessaria est; quod sufficit ad hoc, ut sit in præcepto.

RESPONSI O II.

Præceptum correctionis fraternæ ex genere suo sub gravi obligat.

Prob. Præceptum misericordia ex genere suo graviter obligat, & tam ex genere suo graviter obligat, quam præceptum charitatis erga proximum: vel enim sunt unum & idem præceptum, vel unum alteri intimè conjunctum est & affine. Atqui præceptum correctionis fraternæ est præceptum misericordia, cùm ad misericordiam pertineat correctio fraterna. Ergo præceptum correctionis fraternæ ex genere suo graviter obligat. Quod confirmatur ex eo quod præceptum correctionis fraternæ gravius obligare debet, quam præceptum eleemosyna; cùm miseria spiritualis miteria corporali gravior sit. Atqui præceptum eleemosyna ex genere suo obligat sub mortaliter. Ergo à fortiori præceptum correctionis, &c.

RESPONSI O III.

Quodlibet peccatum mortale commissum & non emendatum, est materia gravis & sufficiens præcepti correctionis fraternæ.

Prob. ex verbis Christi Matth. cap. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audieris, lucratus eris fratrem tuum.* Ergo finis correctionis fraternæ est lucrari fratrem perditum. Ergo materia correctionis fraternæ est peccatum, quo pergit frater, amittendo scilicet vitam spiritualem animæ. Atqui tale est peccatum

mortalè quilibet, commissum & non emendatum. Ergo, &c. Quod confirmari potest ex verbis S. Augustini Resp. I. allegatis, in quibus aperte supponit correctionem fraternam esse de peccato, mortem animæ proximo inferente.

Dixi autem, peccatum mortale commissum, &c. Nam peccatum mortale potest esse commissum, & jam emendatum, & tunc non potest esse materia præcepti correctionis fraternæ: cum enim hæc correctio fieri non debat, nisi ut proximus emendetur, emendato proximo, cessat necessitas hujus correctionis, ac proinde & ejus obligatio: quamvis locus adhuc esse potest accusatione & correctioni judicariæ, quia hæc non emendationem delinquentis post emendationem locum habere potest proper bonum commune.

Item potest peccatum mortale nondum esse commissum, & tunc nondum potest esse materia præcepti fraternæ correctionis: cum enim nondum proximus deliquerit, nondum emendatione indigeret, & sic nondum locus esse potest fraternæ correctioni. Et verò cùm correctio fraterna sit medium ordinatum ad lucrandum fratrem, qui deliquerit, & delinquendo periret, & sublatu fine, medii adhibendi nulla possit esse necessitas; necessitas correctionis fraternæ, adeoque & ejus obligatio necessariò supponunt fratrem deliquisse, & delinquendo perisse. Superest igitur, ut solum peccatum commissum, & nondum emendatum, sit materia præcepti fraternæ correctionis.

At inquietus. Fieri potest, ut qui nondum peccatum commisit, sit in morali & proximo periculo illud committendi. Item fieri potest, ut qui peccatum commisit, & illud emendavit, sit in occasione morali & proxima illud iterum admittendi. *R.* Qui veritatè in morali & proximo periculo committendi peccatum mortale, vel advertit ad illud periculum, vel non advertit. Si primum, peccat mortaliter: mortaliter enim peccat, qui scienter manet in morali & proximo periculo peccandi mortaliter, quia scienter transgreditur præceptum prohibens peccatum mortale, cuius morali & proximo periculo se exponit: nam idem præceptum, quod prohibet v. g. adulterium, prohibet quoque maneras in morali & proximo periculo adulterandi.

Si secundum, vel non advertit culpabiliter, vel non advertit inculpabiliter. Si primum, peccat mortaliter contra præceptum prohibens peccatum mortale, cuius pericolo se exponit: culpabilis enim non advertentia æquivaler actuali scientia in ordine ad imputabilitatem. Si secundum, non peccat, ac proinde non eger emendatione. Unde in hoc casu potest quidem urgere præceptum admonendi & docendi proximum: ac urgere non potest præceptum corrigendi. Sed

Quæres, utrum etiam peccatum veniale sit materia necessaria, licet levis tantum, præcepti fraternæ correctionis: ita ut hoc præceptum obliget sub veniali ad corrigitum peccatum veniale commissum, & nondum emendatum?

R. Doctores multi negant præceptum correctionis fraternæ ad venialia extendi; quorum sententia probari potest ex verbis Christi: *Si peccaverit in te, &c.* Hic enim necessariò subintelligitur hæc vox, graviter, ut manifestum est ex subsequentibus. Unde Christus hic non dicit simpliciter: *Si peccaverit in te;* sed, *Si peccaverit graviter in te frater tuus, corripe eum, &c.* Ergo præceptum correctionis fraternæ impositum nobis tantum est pro peccatis gravibus commissis, & nondum emendatis.

Porò quamvis venialia commissa cum prudenti moderatione corrigere, videatur non esse in præcepto charitatis & misericordia, sed in consilio tantum, ne detur occasio innumeris scrupulis, (cùm venialia frequentissima sint,) ad ea tamen corrigenda obligari etiam graviter possunt aliqui, nempe superioris religionum: cùm enim ex justitia propter officium

officium teneantur procurare ut inferiores non solum mortalia vitent, sed etiam tendant ad sui status perfectionem, adeoque vitent illius impedimenta; possunt ex justitia obligari ad corrigenda venialia, & haec obligatio gravis esse potest, ut si venialia specialem aliquam habeant indecentiam, propter quam scandalum pariant, vel parere possunt, si venialia sint communia, quod vergit in detrimentum regularis discipline, &c. Unde praefatus mortaliter peccare potest contra justitiam, ob nimiam, in corrigendis venialibus negligentiam.

RESPONSI O IV.

Ut praecipsum correctionis fraternae obliget, requiruntur aliquae circumstantiae, quibus existentibus, statim obligatur.

Prob. 1. pars. Nam 1. requiritur ut sufficienter constet delictum proximi. Ratio est, quia sine hac circumstantia correctione temeraria est. Correctione autem temeraria praecipra non est, sed prohibita. Porro ut sufficienter constet de delicto proximi sufficit cognitio certa certitudine morali ad quam certitudinem sufficit verisimilitudo notabilis, & norabilius major omni verisimilitudine in contrarium. Nunquam igitur sufficere potest conjectura levis, ex qua si correctione fieret, non correctione, sed contumelia dicenda esset.

2. Requiritur emendationis spes aliqua: nam ubi nulla aut pene nulla spes est emendationis proximi, ibi non possum prudenter intendere emendationem ejus. Et ubi non possum prudenter intendere emendationem proximi, ibi non possum prudenter velle correctionem ejus: quia finis intrinsecus correctionis proximi est ejus emendatio: & si non possum prudenter intendere finem, non possum prudenter velle medium. Atque ubi non possum prudenter velle correctionem proximi, ibi ejus obligationem cessare necesse est: obligatio enim ad actum imprudentem repugnat. Ergo, &c. Dixi autem, spes aliqua: non enim certa spes requiritur; cum enim vix unquam haberi possit, si praequereretur, vix unquam obligare posset praecipsum correctionis; unde satis inutile est a Christo impositum.

Sufficit igitur spes verisimilis. Et verò ad hoc ut caritas postuler aliquid fieri ad subveniendum proximo necessitatem patienti, sufficit ut illud ei verisimiliter profuturum sit. Indò si proximus qui delinquit, est in proximo mortis periculo, adeoque in proximo periculo damnationis aeterna, & ei per correctionem subveniri potest, ad eum corrigendum etiam in dubio emendationis futura praecipuum graviter obligat. Sed

Nota. 1. Ad obligationem correctionis fraternae non requiritur, ut fructus illius statim speratur, sed sufficit ut speretur in progressu cum fieri potest. Pro quo obserua quinque actus in correctione fraternae. Primus est, quo qui novit peccatum proximi, privatim eum corripit. Secundus est, quo proximum privatim correctione non obsequenter corripit coram aliquot testibus. Tertius est, quo proximum nequidem huic secunda correctioni auscultantem, denunciat superiori. Quartus est, quo superior subdiren sibi delatum corripit. Quintus denique, quo superior subditum, si delictum emendare nolit, ut contumacem excommunicat.

Pater ex verbis Christi: *Si peccaverit in te frater tuus corripe eum inter te & ipsum solum.* (En primus actus.) *Si te audierit, incuratus eris fratrem tuum.* Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos ut in ore duorum vel trium testium sit omne verbum. (En secundus actus.) *Quod si non audierit eos, dic Ecclesie.* (En tertius.) *Si autem Ecclesiam non audierit,* (En quartus,) *si tibi sicut ethnicus & publicanus.* (En quintus, & ultimus.)

Itaque si is qui delinquit, talis est, ut cum eo per omnes correctionis actus progressus fieri possit, ad necessitatem correctionis sufficit spes fructus in ali-

Simonnet Theol. Tom. II.

quo ex illis actibus indeterminat: si minus, hoc est, si is qui delinquit, talis non est cum eo, &c. quia v.g. alio jamjam migratus est, si non speratur statim emendandus per secretam correctionem, non teneor ad illum corrigendum: nemo enim tenuerit ad actum otiosum & inutilem.

Dices. Ad obligationem correctionis fraternae spes boni communis sufficit. Ergo non requiritur ips spes emendationis proximi corrigendi. R. duplum distinguendam esse correctionem fraternam; unam privatum, & privatum faciendam, quia delictum occultum est; & alteram publicam, & publicè faciendam, quia delictum est publicum. Ad hanc autem correctionem, de qua non agitur, sufficit spes boni communis. Ratio est, quia intrinsecè ordinatum potissimum ad bonum commune: unde si bono communi profutur, non est prætermittenda; etiam nulla delinquentis vel delinquentium emendationis spes affluit. At correctione privata, de qua nunc agimus, intrinsecè ordinatur ad solam emendationem proximi qui delinquit; unde boni communis ratio in ea locum non habet. Quare cum delictum est occultum, & ita proximus qui delictum commisit, non nisi privatum corripi potest, vel aliqua spes est emendationis proximi, vel omittenda est coruptio.

2. Requiritur, ut proximus qui delinquit, correctione indigat: ita ut cum sufficiens fundamento timetur, ne si non corrigatur, aut ex peccato commisso occasionem sumpturnus sit iterum peccandi, aut in eo sit permansurus longo tempore cum gravi suo damno spirituali. Quare si non est sufficiens fundatum horum aliquid timendi, & prudenter judicatur, se ipse sponte sui per siaceram penitentiam emendatur esse, tunc non obligat praecipsum correctionis fraternae. Ratio est, quia praecipsum misericordia non obligat, nisi in necessitate proximi; & ita praecipsum correctionis fraternae non obligat, nisi cum correctione necessaria est proximo. Unde cum in prudenti existimatione nulla est correctionis necessitas, nulla potest esse ad illam obligatio.

Prob. 2. pars. Nam si haec tres circumstantiae concurrant, nempe certa moraliter cognitio delicti commisit, necesse correctionis in prudenti existimatione, ut qui delinquit, emendetur, & probabilis spes emendationis; nulla alia rationalis causa esse potest differenda correctionis. Ergo tribus his circumstantiis concurrentibus, correctionis praecipsum statim obligat.

At inquires. Rationabilis est causa differendi correctionem, si probabiliter judicetur, fore ut correctionem differendo, peccator posquam tempore aliquo in peccato permanerit, aut etiam aliquoties in illud relapsus fuerit, cum majori fervore & constancia resurgat. Et verò Deus saepe propter hanc causam differt correctionem peccatoris. Ergo &c. R. negando. Cum enim peccatum mortale sit gravis injuria Dei, & maximum proximi malum, ubi primum occurrit opportunitas illud emendandi per fraternam correctionem, qua omissa, non emendabitur, sine dilatione adhibenda est correctione, nec permittendum est ut perseveret, sub praetextu magni alicuius spiritualis commodi, quod ex correctionis dilatione etiam probabiliter speratur, & forsan non eveniet.

Ad prob. R. non licere homini, quidquid licet Deo. Sic v.g. Deus permitit unum peccatum in pernam alterius praecedentis, quod homo licet facere non potest. Ex eo igitur quod Deus aliquando, vel etiam ipse, correctionem differat propter maius bonum spirituale peccatoris, non lequitur quod idem possimus. Addo Deum differre correctionem propter maius commodum spirituale peccatoris, quod certò & infallibiliter prænovit ex correctionis dilatione futurum esse. Nos verò rerum futurorum habere non possumus nisi conjecturalem scientiam, propter quam negligere præsentem opportunitatem correctionis in necessitate proximi, licitum esse posse non credimus.

At inquires. S. Augustinus lib. I. de civ. c. 9. docet

P 3 dila-

ditionem correctionis licetum esse in casu proposito. Nam ibi sic loquitur: *Si propterea quisque obiurgandis & corripiendis male agentibus parcit, quia oportuens tempus inquirit, vel ei/dem ipsis metuit, ne detiores ex hoc efficiantur ... non videret esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis.* Ergo, &c. R. neg. ant. Nam S. Doctor loquitur de eo, qui correctionem differt, quia aut nullam vel pene nullam spem habet emendationis peccatorum, si hic & nunc corrigitur, aut etiam rationabiliter metuit, ne ex correctione, si hic & nunc fiat, efficiatur deterioris. Unde S. Doctor dilationem correctionis laudat tantum pro eo casu, quo probabiliter sperati non possit fructus ex correctione hic & nunc facta.

RESPONSIO V.

Præceptum correctionis fraternæ obligat eos omnes, qui ad corripiendum idonei sunt.

Prob. 1. Ex Scriptura: nam Eccli. c. 17. dicitur: *Et mandavit illis (hominibus) unicuique de proximo suo (adjuvando scilicet, non solum in necessitatibus corporalibus, sed etiam in spiritualibus.)* 2. Ex S. Augustino loco proximè citato, ubi ait, in hac vita bonos cum malis flagellari: quia ob nimium ad res temporales affectum, negligunt illos corriri. *Flagellantur, inquit, simul (boni,) non quia simul agunt malam vitam, sed quia simul amant temporalem vitam, non quidem aquiliter, sed tamen simul, quam boni contemnere deberent, ut illi (mali) correpti atque corripientur aeternam.*

S. Augustinum sequitur S. Thomas 2. 2. q. 33. a. 3. in O. ubi distinguit duplē correctionem, fraternalm & iudiciam, & dicit hanc, cùm sit actus justitiae vindicative, ad solos prælatos; illam verò, cùm sit actus charitatis, non solum ad prælatos, sed etiam ad alios pertinere. Verba ejus sunt; *Duplex est correctionis: una quidem, qua est aitius charitatis, quia specialiter tendit ad emendationem fratris delinquentis per simplicem admonitionem, & talis correctionis pertinet ad quilibet charitatem habentem, sive sit subditus, sive prælaus. Est autem alia correctionis, qua est actus justitiae: per quam intenditur bonum commune, quod non solum procuratur per admonitionem fratris, sed etiam interdum per punitionem, ut alii à peccato timentes deficiantur; & talis correctionis pertinet ad solos prælatos, qui non solum habent admonere sed etiam corrigeri potuissent.*

Ratio autem assertionis nostra ex Angelico Doctore est, quia correctionis fraternæ est actus charitatis, vel quia à charitate elicetur, vel cum ejus actu intimum conjuncta est. Ergo præcepto correctionis fraternæ tenentur idem, qui tenentur præcepto charitatis erga proximum. Atqui præcepto charitatis erga proximum tenentur etiam si qui prælati non sunt. Ergo etiam si omnes, qui prælati non sunt, & ad corrigendum sunt idonei, tenentur præcepto correctionis fraternæ; quanquam magis obligentur prælati, quam alii.

Nota. Magis idonei magis obligantur ad corrigendum. Prælati autem regulariter magis idonei sunt, Propter eandem rationem, ad corrigendum magis obligantur parentes erga filios, domini erga famulos, & similiiter qui vel propter aratem, vel propter sanctitatem, vel alia quacumque de causa habentur in majori reverentia. Unde regulariter hi omnes gravius peccant contra charitatem, omitendo correctionem in iis circumstantiis, in quibus urget præceptum illius.

Quod prælati magis, quam alii qui prælati non sunt, ad correctionem fraternam obligentur, erga subditos, docet S. Thomas art. proximè citato ad 1. ubi sic ait: *Etiam in correctione fraterna, que ad omnes pertinet, graviar est cura prælatorum ... Sicut enim temporalia beneficia potius debet aliquis exhibere illis quorum curam temporalem habet: ita etiam beneficia spiritualia, pma correctionem, doctrinam, & alia huiusmodi, magis debet exhibere illis, qui sunt sive spirituali cura commissi.*

Idemque cum docuit S. Augustinus lib. 1. de Civ. c. 9. ubi hæc habet: *Quia in re (ubi de correctione fraterna agitur) non utique parem, sed longe graviores habent causam, quibus per Prophetam dicitur: Ille qui in suo peccato morietur, sanguinem autem ejus de manu speculatoris requirant. Ad hoc enim speculatori, hoc est, populorum præpositi constituti sunt in Ecclesiis, ut non parcant obiurgando peccata. Nec ideo tamen ab hujuscemodi culpa penitus alienus est, qui licet præpositus non sit, in eis tamen, quibus vita hujus necessitate conjungitur, multa monenda vel arguenda novit, & negligit, devitans eorum offensiones proper illa quibus in hac vita non indebitis utitur, sed plus quam debuit, delectatur. Quibus verbis videtur S. Doctor, eos qui non sunt prælati, excusare à mortali, cùm urgente præcepto correctionis fraternæ, eam omittunt ex metu amittendi bona temporalia; nisi tamen velit eos tantum excusare à mortali contra justitiam, contra quam etiam, & non tantum contra charitatem, peccant prælati cùm negligunt correctionem, quando concurrunt ejus necessitas & opportunitas. Sed*

Nota iterum. Non solum boni, sed etiam mali tenentur præcepto correctionis fraternæ per se loquendo: nam per te loquendo præcepta charitatis & misericordiae obligant omnes, tam malos, quam bonos. Præterea, ut dicit S. Thomas 2. 2. q. 33. a. 5. in O. correctionis delinquentis pertinet ad aliquem, in quantum vigeat rectum iudicium rationis. Peccatum autem non tollit totum bonum nature, quin remaneat in peccante aliquid de recto iudicio rationis. Potest igitur ad peccatorem, non obstante ejus peccato, pertinere correctionis: cùm non obstante peccato suo, ad corripiendum idoneus esse possit, præterim si peccatum illud occulatum est etiam ei qui corripiendus est. Dico, præterim si, &c. Nam si peccatum publicum est, vel salem notum ei qui correptione indiget, per accidens ratione scandali peccator fortasse non tenebitur præcepto correctionis.

Dico, fortasse: nam si peccator, cuius peccatum publicum est, sit prælaus nihilominus obligatur præcepto correctionis; & ad hoc ut huic obligationi fastigiat, teneat penitentem, & vitam emendare; ut sit planè idoneus ad corripiendum; quod etiam verum est de quocumque alio peccatore publico & non prælato, saltem cùm proximus corripiendus veriatur in extrema necessitate spirituali, coram illo sufficientia vera penitentia signa exhibendo.

RESPONSIO VI.

Præceptum correctionis fraternæ obligat ad corripiendos non solum inferiores, sed etiam aequales & superiores, quando correptione indigent.

Prob. Nam præceptum correctionis fraternæ obligat ad subveniendum per correctionem omni proximo, in miseria spirituali constituto: hoc enim præceptum respicit miseriā spirituali proximi ut sic. Atqui non solum inferior vel aequalis, sed etiam superior proximus est, & omnes capaces sunt miseriā spirituali. Ergo, &c. Sed

Confirmatur resp. de superioribus, 1. Ex S. Augustino epist. 19. *Ipsa vero Petrus, inquit, quod à Paulo siebat utiliter libertate charitatis, sancta ac benigna pietate humilitatem accepit: arque rarius & sanctius exemplum posteris præbuit, quo non dignarentur, scilicet forte recti transitem reliquissent, etiam à posterioribus corrigi, quam Paulus, quo confidenter audenter etiam minores majoribus pro defendenda evangelica veritate, salva fraterna charitate resistere.*

2. Ex Gregorio Magno lib. 10. epist. 37. *Sicut inquit, laudabile discretumque est, reverentiam & honorem debitum exhibere prioribus, ita retributio & Dei timor est, si qua inter eos correptione indigent, nulla dissimulatione postponere, ne totum, quod abfuit, corpus incipiat morbus invadere, si languor non fuerit curatus in capite.*

3. Ex S. Thoma 2. 2. q. 33. a. 4. in O. *Correptionis, inquit,*

quit, fraterna, que est actus charitatis, pertinet ad unumquemque, respectu cuiuslibet personae, ad quam charitatem debet habere, si in illo aliquid corrigibile inveniatur.... Sed quia actus virtuosus debet esse moderatus debitum circumstantiis; ideo in correctione, qua subditu corrigunt prelatos, debet modus congruus adhiberi, ut scilicet non cum pervenient & duritia, sed cum mansuetudine & reverentia corrigantur.

Ratio itaque S. Doctoris est, quia correctio fraterna est actus charitatis, quem proinde exercere possumus & debemus erga omnes illas personas, quas teneamus ex charitate diligere. At inferiores tenentur ex charitate diligere superiores suos. Ergo, &c. Addo, cum superiores sint magis ex charitate diligendi, quam alii, & possint esse in majori necessitate, quia versantur in majoribus periculis, & pauciores sint qui eos admoneant; potest esse non solum obligatio, sed etiam major obligatio eos admonendi, servata semper moderatione debita.

Quares, utrum superior possit & debet aliquando publicè corripi ab inferiore?

Ad hanc questionem respondet S. Thomas art. proximè citato ad 2, ubi postquam dixit superiorem, cum correctione indiget, in occulto & reverenter admonendum esse, sic prosequitur: *Sciendum tamen est, quod ubi imminaret periculum fidei, etiam publice essent prelati & subditus arguendi*. Unde S. Paulus, qui erat subditus Petro, propter imminens periculum scandali circa fidem, Petrum publicè arguit. Idem docet S. Augustinus epist. 19. cum ait Paulum, quando Petru in faciem retinuit, exemplum dedisse minoribus, quo confidenter auderent majoribus pro defendenda evangelica veritate, salva fraterna charitate, resistere.

RESPONSI O VII.

Quando delictum proximi publicum est, publicè corrigi potest statim, nec præmissa admonitione secessera.

Prob. ex. S. Thoma 2. 2. q. 33. a. 7. in O. Aut enim, inquit, peccata sunt publica, aut sunt occulta. Si quidam sunt publica, non est tantum remedium adhibendum ei qui peccavit, ut melior sit, sed etiam alii in queritur notitiam devenir, ut non scandalizentur. Et ideo talia peccata sunt publicè arguenda, juxta illud Apostoli primo ad Timotheum quinto: Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant. Quod intelligitur de peccatis publicis, ut Augustinus dicit, &c. Ratio itaque nostra resp. ex S. Thoma est: quia cum delictum publicum est, tunc non tam de peccatoris, quam de aliorum bono per correctionem procurando agitur, ad quod publica correptione necessaria est. Adde, quod admonitio secreta adhibetur ad consulendum famam peccatoris, que ratio locum non habet in casu proposito, in quo peccator diffamatus est.

Porro delictum publicum publicitate facta (nam de hac publicitate hinc agitur, non de publicitate juris, que si per sententiam judicis, quia reus publicè condemnatur de commissio criminis) tale esse potest, vel simpliciter, vel secundum quid tantum. Est publicum simpliciter, cum est ita notorium, ut nulla tergiversatione celari possit. Publicum est secundum quid tantum, cum notum est multis, & probari potest in jure. Delictum itaque publicum pro modo publicitatis corrugendum est: nam in correctione adhibenda ratio scandali & necessitatis, ut omnia ordinatae fiant, haberi debet.

RESPONSI O VIII.

Si delictum proximi occultum est, sed vergit in detrimentum boni communis, potest & debet statim, nulla secreta admonitione præmissa, denunciari superiore.

Prob. Quia bonum commune divinum est bono privato, adeoque præferri debet, & sufficienter procurari, etiam cum infamia privata, contra illud mortaliens aliquid. Ita docet S. Thomas loco proximè cit.

Simonnet Theol. Tom. II.

tato. Quidam peccata occulta sunt, quae sunt in nocumenum proximorum, vel corporale, vel spirituale, puta si aliquis occulè tractet quomodo civitas tradatur hostibus, vel si hereticus privatim homines à fide avertat. Et quia ille qui sic occulè peccat, non solum in te peccat, sed etiam in alios; oportet statim procedere ad denuntiationem, ut hujusmodi nocimentum impediatur.

Porro in hac nostra responsione subintelligenda est aliqua restringio, quam S. Doctor addit his verbis: *Nisi foris aliquis firmiter existimaret, quod statim per secretam admonitionem posset hujusmodi mala impedire*. Itaque si certa esset & firma spes consulendi sufficienter bono communis per secretam admonitionem, tenenda priùs esset hæc via, quia charitas exigit, ut consulatur bono communis, cum minimo, quantum fieri potest, damno privati.

At inquires. Quid si delictum proximi occultum, vergeret in damnum, non boni communis, sed alterius private personæ? R. Vel delictum vergeret in gravissimum damnum personæ privata, vel in leve aliquod tantum. Si vergeret in gravissimum damnum hominis privati, putè quia alter ei mortem machinaret, & nulla spes esset in admonitione secreta, aut correctione facienda coram uno aut duobus testibus cum discreto assumentis, tunc statim procedendum esset ad denuntiationem: charitas enim postular, ut si aliter fieri non potest, innocentis in gravi, & à fortiori in gravissima necessitate existenti, subveniatur etiam cum gravi damno vel infamia aggressoris.

Quod si delictum vergeret tantum in leve aliquod damnum persona privata, & magna esset inæqualitas personarum, putè quia aggressor esset in sublimi dignitate constitutus, cui proinde infamia esset gravissimo nocimento, nec ulla spes esset in primo aut secundo actu correctionis; tunc nec privatim admonendus esset aggressor, aut corripiendus coram testibus, cum hoc utrumque esset inutile; nec denuntiandus esset propter damnum alterius, sed ad propriam emendationem, si tamen esset aliqua ipsis illius in actibus denuntiationem subsecutis; alioquin prorsus esset dissimulandum.

RESPONSI O IX.

Si delictum proximi non est notorium, & ita non generat publicum scandalum, nec veritur in detrimentum boni communis, aut alterius persona privatae, denuntiationem præcedere debet admonitio secreta, si sit spes aliqua fructus in ea.

Prob. Quia charitas graviter prohibet ne proximus infametur sine causa. Arqui in casu proposito, proximus sine causa infamaretur, si statim procederetur ad denuntiationem. Ergo, &c. Prob. min. Nam in casu proposito agitur tantum de emendatione proximi, nec aliud intendi potest, quam ut proximus, qui deliquerit, emendet delictum, quod obtineri potest per solam admonitionem secretam; adeoque, si spes est per eam obtinendi, sine causa infamabitur proximus, si ea omisso, statim fiat denuntiatio. Hoc argumentum suggerit S. Thomas art. citato reip. 7. ubi loquens de delicto occulto, nec vergente in damnum aliorum, sic ait: *Tunc ad hoc solum tendendum est, ut fratri peccanti subveniatur*. Et sicut medicus corporalis sanitatem agro confert, si potest, sine aliquo membris abscissione... ita etiam ille qui studet emendationi fratris, debet, si potest, sic emendar re fratrem, quantum ad conscientiam, ut fama ejus conservetur.

Rationes autem, ob quas charitas proximum etiam delinquentem prohibet infamari sine causa, sunt, juxta S. Doctorum hoc loco, quia, 1. Fama utilis est ipsi peccanti, non solum in temporalibus, in quibus quantum ad multa patitur detrimentum amissi fama; sed etiam quantum ad spiritualia; quia præ timore infamie multi à peccato retrahuntur. Unde quando se infamato conspiciunt, irrefrenate peccant. 2. Quia uno infamato, alii infamantur. 3. Quia ex pec-

232 Tractatus VII. De Virtutibus Theologicis.

exto unius publicato, alii provocantur ad peccandum. Has itaque ob rationes, peccatoris emendatio, si fieri potest, per secretam admonitionem procuranda est, ut ejus fama conservetur.

Ex dictis haec tenus collige, in casu proposito, hunc ordinem servandum esse in correptione, si spes sit fructus in singulis ejus actibus, videlicet ut, 1. peccator privatim admoneatur. Hoc dicit S. Thomas verbis supra relatis. 2. Si privata admonitio sit inutilis, coram uno vel duobus testibus corripiatur peccator. Hoc dicit S. Thomas 2. 2. q. 33. a. 8. in O. Post admonitionem secretam semel vel plures factam, quandiu spes habetur de correptione ... ex quo probabilitate cognoscere possumus, quod secreta admonitio non valet procedendum est ulterius, quantumcumque sit peccatum occultum, ad testium inductionem. Testes autem, ut ait S. Doctor ad 3. possunt induci propter tria. Uno modo, ad offendendum quod hoc sit peccatum de quo aliquis arguitur. Secundo modo, ad convincendum de actu, si actus iteratur. Tertio modo, ad testificandum, quod frater adponens fecit quod in se fuit.

3. Si & hic secundus actus est inefficax, & delictum probari potest, peccator publicè denuncietur superiori, ut judici. Hoc dicit S. Thomas 2. 2. q. 33. a. 7. in O. Quia conscientia preferenda est fame, voluit Dominus, ut saltem cum dispensio fame, fratris conscientia per publicam denunciationem a peccata liberetur. Dixi autem, si delictum probari potest; nam si non potest probari in jure superior non potest fungi officio judicis, sive si tunc peccator publicè denuntiatur, inutiliter infamabitur. Quare si delictum sit occultissimum, nec probari possit iudicem, progrediendum non est ultra correptionem coram uno vel duobus correctionis testibus factam, à qua etiam esset abstinentum. Si probabilitate affimetur, quod hoc ad emendationem frauis non proficeret, sed exinde deterior redderetur, ut ait S. Doctor hic ead. q. a. 8. in O.

4. Superior, facta delicti quod probari potest, publica denunciatione, corripiat subditum, antequam praebeat ut judex ad infligendam poenam à jure statutam. Quod si emendatur subditus, cessat ordo judicialis, & sic delictum superior punire non potest ut judex, adeoque nec ad excommunicationem procedere.

5. denique, si subditus à superiori conceptus non emendetur propter contumaciam à superiori excommunicetur. Hunc porrò totum correptionis ordinem cum omnibus ejus actibus habemus expressum in verbis Christi Matth. 18. alias relatis, quibus manifeste tam præcipitur ordo actuum, quam ipsius actus præcipiuntur.

Dices. Præmitti quidem debet admonitio secreta publicè & judiciali denunciationi, at non necessariò, præmitti debet delationi secreta & paterna. Unde licet delinqiens non possit publicè denuntiari superiori ut judici, cum delictum est occultum, nisi prius privatim admonitus, vel etiam post privatam admonitionem coram uno vel duobus testibus corruptus nec emendatus fuerit, potest tamen statim ad superiori ut patri secreta deferri ut patet ex præcepto in omnibus religiosis ordinibus.

R. Cum de delictis agitur, quorum delatione infamantur delinquentes, idem plane, per se loquendo, tenendum est de secreta & paterna delatione, quod de publica & judiciali: tam enim in una quam in altera, per se loquendo, fama proximi parendum est, ut non prius infametur apud superiori, quam privatim admonitus ab eo, cui delictum ejus notum est, corrigi neglexerit: nam hoc per se loquendo, manifeste postular charitas.

Dixi autem 1. cùm de delictis, &c. Nam quantum ad leviores defectus contra regulas, qui non inducunt nisi reatum quendam civilem, adeoque nec infamiam pariunt, statim ad superiori ut patrem deferri possunt, ut patet ex præcepto omnium religiosorum ordinum. Ratio autem est, quia per hanc

delationem non laeditur fama proximi, & aliundè non solum utilis, sed etiam necessaria est ad tenuendum regularis disciplinæ vigorem.

Dixi 2. per se loquendo; quia per accidens, nempe si subditi cedant jure, quod habent ad privatam admonitionem, immediata delictorum etiam gravium ad superiori delatio licita esse potest, ut patet ex præcepto Societatis nostræ, quam qui ingrediuntur, contentiunt ut quælibet eorum culpæ, etiam graves, ad superiori non quidem ut judicem, in ordine ad correptionem publicam & judicalem, sed ut patrem, in ordine ad paternam & secretam correptionem, cum discretione & charitate debita immediatè deferantur à quovis, qui eas alia via cognoverit, quam ex Sacramentali confessione, vel redditione rationis conscientie, vel declaratione ab ipsis facta ad petendum consilium.

Nota. 1. Delictum grave subditi perfectè emendatum sine relapsis periculo, non sine gravi culpa deferretur superiori; quia tunc sine causa subditi apud superiori infamatur. 2. Propter eandem rationem, delictum grave non emendatum, superiori immediatè deferri non potest, si prudenter judicetur emendationem subditi melius procurandam esse per privatam admonitionem, quam per superiori; & à fortiori si prudenter judicetur, adeoque probabilitas sit emendationem subditi per superiori obtinendam non esse 3. Cum superior mediatus delictum corrigere non potest, nisi per superiori immediatum, delatio fieri debet superiori immediato, alioquin delinquens sine causa infamabitur apud duos. Propter eandem rationem, delatione immediato superiori facta, si delictum ab eo sufficienter emendetur, non potest patre nova delatio superiori mediato. 4. Superior immediatus, cui ut patre crimen subditi delatum est, tenetur ipse, si spes est hac via sufficienter emendandi subditum, illum secrètè & paternè corripere; & si sic corruptus re ipsa emendetur, non potest superior immediatus mediato crimen aperire, sed solum potest secretas penitentias, etiam graves pro graviitate criminis, subdito injungere. 5. Si subditus non emendetur sufficienter per correptionem superioris immediati, debet hic crimen deferre superiori mediato, qui tenebitur ipse secrètè & paternè corripere subditi. 6. Si nec hac vice subditus emendatur, & crimen ejus in grave damnum status religiosi vertitur, tenetur tunc delator à paterna delatione ad judiciale transire; unde & ad hoc cogi potest, ut manifestum est ex dictis Reip. 8.

ARTICULUS XIV.

De præcepto eleemosynæ.

PROPOSITIO I.

D Atur præceptum eleemosynæ, ex genere suo obligans ad mortale.

Prob. Et 1. quod eleemosyna sit in præcepto, docet aperte Scriptura Eccli. c. 4. Fili, eleemosynam pauperis ne defraudes. Et interior: Inclina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum. Idem docent unanimi confessi Patres. Pro omnibus sit S. Ambrosius lib. de Nabuch. c. 12. Qui non patitur, inquit, te dicere, Cras dabo: quomodo patitur dicere. Non dabo? Non de tuo largiris pauperi, sed de suo redditis. Quod commune est in omnium usum datum, tu solus infupas. Omnis est terra, non dividitur; sed pauciores qui non utuntur suo, quam qui utuntur. Debitum igitur redditis, non largiris indebitum.

2. Quod hoc præceptum ex genere suo obliget ad mortale, afferit Christus Matth. c. 25. cùm ait: Discedite à me, maledicti, in ignem aeternum ... Efriveri enim, & non dedistis mibi manducare, &c. Multi igitur damnabuntur, eo quod eleemosynam non deriderint. Arqui nemo damnari potest, nisi propter peccatum mortale. Ergo, &c. Idem docet Joannes Apol. epist. 1. cap. 3. Qui habueris, inquit, subflantiam